

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDACTIE

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H.C. van der Ent, Elburg;
Ds. A. van Heteren, Werkendam; Ds. L.W. van der
Meij, Alphen a/d Rijn; Ds. D. Slagboom, Doornspijk;
Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra,
Zeist; Ds. P. van Zonneveld, 's-Gravenhage-Scheve-
ningen; A. Beukers, Alphen a/d Rijn

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkkerk. Telef. 01837 - 1357

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d
Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de
administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen
a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10.- per jaar. Abonnementsprijs
voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.
Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting:

MEDITATIE

Bethlehem, broodhuis, huis van zegen

**Zij had gehoord, dat de Heere Zijn volk be-
zocht had, gevende hen brood. Daarom ging
zij uit.**

Ruth 1 6b - 7a.

Een hele werkelijkheid wordt ons getekend in het eerste hoofdstuk van het kleine boekje Ruth. Hongersnood in het beloofde land. In het land dat volgens Gods belofte zou overvloeien van melk en honing. Zelfs in Bethlehem, een mooie naam, broodhuis, was gebrek. Het broodhuis was noodhuis geworden. Dit nu kan op zich niet losgezien worden van de zonde en afwijking van de Heere. In Deuteronomium 28 wordt hongersnood genoemd een gericht van God. Die werkelijkheid trof het land. Maar er is meer. We worden gewezen op diepe smart. In Moab werden drie graven gedolven. Men stierf niet van de honger, maar door een ziekte. Drie weduwen leven samen in smart en rouw. Wat niet vermoed werd, waaraan niet gedacht werd, is gebeurd. In de bloei van het leven stierven de drie mannen, eerst de vader en daarna de beide zoons. Moeder Naomi is van het drielid de diepstgetroffene. In de rouwnacht komt er licht. De Heere geeft licht. Wat Naomi hoort, vanuit Israël, wat de Heere gedaan heeft, is voor haar licht in de rouwnacht. En wat voor haar licht is moeten we op ons laten inwerken. Zij had gehoord, dat de Heere Zijn volk had bezocht, gevende hun brood. Waar honger was, kwam weer brood. Het koren groeide. Het gaf verwachting. Nu een misgewas, of een misoogst voorbij. Welk een vreugde voor het volk.

Het gebeuren werd verteld over de grenzen. Het werd gehoord in de woonplaats van Naomi. Hoe? dat weten we niet, maar de Heere deed het. Hij wilde, dat ook Naomi zou horen van de goedertierenheid des Heeren. De Heere had Zijn volk bezocht met hongersnood, maar nu met zegen. Er is weer brood, ook in Bethlehem, de vorige woonplaats van Naomi. En die gave van brood mag niet gezien worden als een gewoon natuurverschijnsel. Naomi hoort het goed. De tijdning komt niet, verbasterd, over. De Heere heeft daarvoor gezorgd. Naomi hoort de Heere heeft Zijn volk bezocht. De Heere heeft naar Zijn volk omgezien.

Het woord bezoeken heeft namelijk de betekenis van; omzien naar. Welk een zaak is dat. Welk een werkelijkheid. De Heere heeft naar Zijn volk omgezien. Omgezien is genade en barmhartigheid. Het evangelielicht valt in het donker van Israël's volksbestaan. En dat uit genade alleen. De Heere is bewogen in Zichzelf. Echter denkt Hij ook aan Zijn verbond, wat van geen wankelen weet. De Heere komt steeds op Zijn verbondswaarden terug en handelt ernaar. En dat is genade, genade alleen, want in Israël is geen enkele reden aanwezig, waarom de Heere weer zou moeten komen met Zijn gunsten, zelfs niet bij Naomi. Zij is immers ook uit de weg gegaan. Maar wat wordt merkbaar, zij kan niet langer leven, buiten het om-

zien des Heeren. Waar geestelijk leven is, zoekt het leven, leven met de Heere. Leven in vrede, in gemeenschap, in ontferming en liefde. Nu daar zag zij naar uit. Daar was het haar om te doen temidden van haar verdriet en gemis. Verstaan we dat? Wat is voor ons het voornaamste? Ons hoogst verlangen? Ook in deze laatste weken van het jaar? Wat zoeken we, wat wensen we op de kerstdagen, op de oudejaarsavond? Wat zouden we willen? Het bezoeken van de Heere? Nu het horen ervan, doet reeds veel bij Naomi. Het maakt haar zelfs gaande. De goede tijding deed haar vertrekken. Zij kan niet langer in Moab blijven. Maar die drie graven dan? Staat zij daar nu onverschillig tegenover? Is het zo: tijd slijt? Neen. Maar het omzien en aanzien des Heeren is levensverrijkend, levensversterkend en levensverheffend.

Het willen doorgaan des Heeren met Zijn volk in het beloofde land, in Bethlehem drijft naar Bethlehem. Zij moet terug en wil terug. Ze kan het in Moab niet meer uithouden. Er is de trekking van Woord en Geest. Zo is het vandaag nog. Wie getroffen wordt door Gods bemoeienissen, wordt getrokken naar die bemoeienissen en wil er zelf in delen. Het Woord van de Heere, de dienst van de Heere gaan leven; gelijk als bij Ruth of herleven als bij Naomi. "Uw aangezicht in gunst tot mij gewend, schenkt mij in het kort verzadiging van vreugde". Brood in het broodhuis doet opleven, doet herleven. Welk een gunst van de Heere. Brood in Bethlehem, door Het Brood, dat uit de hemel zou nederdalen. Het brood, dat de wereld het leven geeft. Het leven tot in eeuwigheid. Zalig hij, die door het omzien van de Heere getroffen, naar het Broodhuis, Bethlehem moet en daar wil eten en genieten van het Brood. En komt men er zelfs als een Mara, de Heere zal de weeklacht veranderen in een blijde rei. In Bethlehem, bij het brood, bij het Brood, bij het Kind moet de droefheid wegvallen, worden tranen gedroogd. En als er tranen komen dan alleen tranen van verwondering en aanbidding vanwege de gunsten des Heeren. De onverdiende gunsten, de verzondigde gunsten van de Heere, Liefde van één kant in Bethlehem. Nu is er nog een werkelijkheid waar we acht op moeten geven. Naomi en Ruth kwamen te Bethlehem in het begin van de gersteoogst. Ze zien met eigen ogen Gods begin. Het begint met de gersteoogst en het gaat over de tarweoogst. Die klimax spreekt van Gods gunst. De hand van de Heere is een milde hand. Maar laten we opletten, wat er gebeurt wanneer de oogst begint. Het koren wordt niet bij Naomi en Ruth in huis gebracht. Zij behoorden ook niet tot de stand derrijken. Arm waren zij. Zij moesten van genadebrood leven, Leven van het brood der armen. Voor Ruth was het niet te min om aren te gaan lezen en Naomi wilde buigen onder Gods armenwet. Ruth ging er op uit en Naomi bleef wachtend thuis. Welk een gezindheid, welk een houding bij beide. Zij schaamden zich er niet voor. Tegen hun leven, tegen hun levensgang verzetten zij zich niet. Zij gingen van gegeef leven. Elke dag moest Ruth erop uit. Het doet denken aan Israël's gang in de woestijn. Zo gaat het ook toe op de weg naar de hemel. Leven van genade alleen. Bukkend, aren lezend door het leven, maar niet tevergeefs.

Armen komen in Bethlehem, het broodhuis, niet om. Een arm leven wordt een rijk leven. Het wordt zelfs een verrijkt leven. Een leven van kennis. Boaz blijft niet onbekend. Hij wordt zelfs familie. Boaz één met Ruth, één met Naomi. Zo werd het in Bethlehem. Zo werd het na het omzien van de Heere. Zo werd door het willen leven in Bethlehem, als arme, maar als zoekende, als verwachtende. In Bethlehem werd het goed. Ook vandaag wordt het goed en dat door Hem, Die zegt: "Ik ben het Brood des levens". Goed met Hem en door Hem Die is de Koning der heerlijkheid. En Hij schaamt Zich niet om armen te mijnen, te verzorgen. En zo gaat het worden in het broodhuis: arm, doch rijk. Arm in zichzelf maar rijk door Hem. Leven uit éénmans verdienste.

Ds. M.C. Tanis.

Van de administratie

Dit is het laatste nummer van ons blad dat in 1990 verschijnt. De Heere heeft ons allen, die dit nog mogen lezen, willen sparen en dragen in het afgelopen jaar. Een van onze commissieleden heeft onlangs het tijdelijke met het eeuwige moeten en mogen verwisselen. Van wie van ons zal dat aan het einde van 1991 worden geschreven? Wij weten het niet, maar mogen nu nog zijn in het heden der genade en daarom geldt het voor ons: "zo gij Zijn stem dan heden hoort, gelooft Zijn heil- en troostrijk woord". Dat woord is weer tot ons gekomen door middel van ons blad. Wat hebben wij er mee gedaan? Hebben wij het ter harte genomen of ons verhard? De Heere mocht in ons aler hart nog werken met de onwederstandelijke werking van Zijn Geest en plaats maken door Zijn woord door Zichzelf en voor Zijn werk. Zijn werk is: te zoeken en zalig te maken wat verloren is. Daartoe is Hij in deze wereld gekomen en in Bethlehem geboren. Is Hij ook al in ons hart geboren? Dan hebben we, of we jong of oud zijn, gezegende Kerstdagen. Dat wensen we al onze lezers, onze redacteur, mede-commissieleden en de medewerkers van de drukkerij van harte toe. De Heere zegene ons ook in het nieuwe jaar en stelle de uitgave van ons blad tot een rijke zegen.

In de afgelopen periode konden we weer 9 nieuwe abonnees noteren. Hartelijk dank aan hen die nieuwe abonnees opgaven. Aan giften voor ons blad ontvingen we f 175.-. Hierbij is inbegrepen de gift, die Ds. Blom ontving met de opgave van 2 nieuwe abonnees. Voor de school in Dundas ontvingen we een gift van f 25.-.

Hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de redactie

1. De 25e jaargang ten einde. Met dit nummer zijn we aan het einde gekomen van de lopende jaargang. Er is gepoogd om de inhoud van het blad te laten beantwoorden aan het doel, het bevorderen van de handhaving van de oude gereformeerde beginselen.

Het gaat om de handhaving en verdediging van het Woord des Heeren, zoals dat wordt beleden in de drie formulieren van enigheid.

We willen alle medewerkers bedanken voor hun inbreng, zodat elk nummer op tijd en met een gevarieerde inhoud kon verschijnen. We weten dat er lezers zijn die met verlangen naar het nummer uitzien dat op komst is. We hebben een trouwe kring van lezers, waarvan het aantal nog steeds, al is het in geringe mate, toeneemt.

We willen van harte instemmen met

*Vergeefs op bouwen toegelegd,
Vergeefs, om 't huis voltooid te zien,
Gezwoegd, gezweet, o arbeidslien,
Zo God Zijn Hulp aan 't werk ontzegt.*
Psalm 127:1.

2. De nieuwe jaargang. Dat zal dus de 26e zijn, waarvan het eerste nummer D.V. zal verschijnen op donderdag 10 januari. De bedoeling is dat bij de aanvang van deze jaargang ons blad een nieuwe gedaante krijgt. Het zal in een kleiner formaat gaan verschijnen, met witter papier en helderder letter. De opmaak zal ook een beetje anders worden, meer gaan beantwoorden aan de eisen die deze tijd stelt. De vorm wordt anders, het dōel blijft gelijk. We hopen van harte dat dit bevorderlijk is voor de toeneming van het aantal abonnees. Men betaalt alleen de kosten van verzending, men krijgt het blad voor niets. Zo drukt Ds. van der Ent het uit en daarin heeft hij volkomen gelijk. Dat is mogelijk door de financiële medewerking van velen. We denken aan hun giften, afzonderlijk of als overbetalingen of in de collecten op de ontmoetingsdagen. We kunnen de medewerking van de schrijvers niet missen. Zij zorgen voor de inhoud van het blad. We kunnen ook de financiers niet missen. Zij zorgen voor de nodige kasmiddelen. Maar ook in de toekomst geldt het psalmvers dat hierboven ten dele staat afgedrukt. Daarom mogen we wel getuigen: onze hulp is van de Heere alleen.

3. School voor Dundas en Hamilton

Voor dit doel ontving ik op 5 december jl. f 500,- uit de kas van de gemeente Pernis die per 1 januari a.s. ophoudt te bestaan en f 100,- van de kerkeraad van Culemborg. En in een felicitatiebrief nog een bedrag van f 50,-. Bij een bezoek ontving ik een gift van f 100,-. Hartelijk dank.

4. Abonnees

Hierboven wordt de datum van 5 december genoemd. Door de aanbeveling van ons blad in het artikelje van Ds. van der Ent in het voorlaatste nummer, kreeg ik op de avond van die dag in brieven die me toen overhandigd werden, de namen van drie nieuwe abonnees. De oproep was dus niet vergeefs. Men noemde Ds. van der Ent ter gelegenheid hiervan een goede propagandist. Nu, dat is waar. Niemand kan het zo doen als hij. We hopen dat hij nog vele abonnees aanbrengt. Het zijn er nu al tientallen.

B.

5 December

Een maand geleden stond deze welbekende datum ook in de krant. Het was toen toekomstige tijd. Nu staat hij weer in de krant. Doch nu is het verleden tijd.

Wat er in de tussentijd is gebeurd, weet u allemaal. Althans u kunt het weten.

5 December was de dag waarop onze eindredakteur Ds. G. Blom mocht gedenken dat hij 40 jaren het ambt van verbi divini minister mocht bekleden. Voor wie dit vreemde woorden zijn, zij ter verduidelijking gezegd, dat het betekent: Bedienaar van het Goddelijke Woord.

Velen waren van heinde en verre gekomen om de jubilaris met dit heugelijke feit te feliciteren. Hun aanwezigheid was op zichzelf al een felicitatie voor onze oude vriend en broeder. Het kerkgebouw te Meerkerk was nagenoeg geheel gevuld. In die veertig jaren dat hij te Meerkerk heeft mogen staan, is er veel gebeurd. Wij zijn getuigen geweest van het feit dat hij bevestigd werd door Ds. P. de Groot, zijn voorganger. We zijn ook getuigen geweest (wij: Ds. M.C. Tanis en ondergetekende) van zijn intrede. Het was toen nog in het oude kerkgebouw. Dat is in de loop der jaren vervangen door een nieuw kerkgebouw, dat er wezen mag. De gemeente is in die tijd ook gegroeid. Toen hij er begon telde de gemeente 206 leden en doopliden, terwijl het er nu 356 zijn. De groei is groter dan die van het landelijk gemiddelde. Velen zijn overleden. Velen geboren, getrouwd, vertrokken, overgekomen enz. Allemaal woorden die in een gedachtenisuur gehoord worden.

De avond werd geopend door oud. Scherpenzeel. Hij liet zingen Psalm 115:1 en 6. Daarna ging hij voor in gebed en las Psalm 71. Dat is de ou-

dedagpsalm. Daarna sprak hij een gloedvol openingswoord, waarin de gemeente gefeliciteerd werd met het feit dat zij 40 jaren onder de bediening van Ds. G. Blom heeft mogen verkeren. Ook werd Ds. G. Blom gefeliciteerd met het feit dat hij 40 jaren de gemeente heeft mogen dienen. Dat het één predikant gegeven is zolang in een gemeente te staan, en dat het een gemeente gegeven is zolang door dezelfde Ds. gediend te worden, mag wel tot de uitzonderingen worden gerekend. God heeft ten deze Zijn weldaden groot gemaakt: Het is een groot voorrecht te noemen dat God aan verloren Adamskinderen nog de blijde boodschap wil laten horen van de weg der ontkoming, ontsloten in Christus Jezus Zijn Zoon. Die daar in delen zijn de uitverkorenen die in de tijd worden toegebracht naar Gods vrijmachtig welbehagen. Dat is wel zo ongeveer de inhoud van het openingswoord.

Na het zingen van Psalm 77:7 beklom Ds. G. Blom de kansel om zijn gedachteniswoord te doen horen. Hij had het allemaal opgeschreven om niet te veel en ook niet te weinig te zeggen, welk gevaar aanwezig is, wanneer het woord spontaan gesproken wordt. Eén uur lang werd aandachtig geluisterd naar hetgeen hij ons had te vertellen. Hij zette de deur van zijn levenshuis voor ons open en leidde ons van kamer tot kamer. Hij deed dit niet hooggevoelende, maar veeleer nederig en vrezende. Namelijk om te weinig van Gods grote daden te vermelden en te veel van zichzelf. De bescheidenheid is een grote deugd, die onze broeder altijd gesierd heeft. Om te beginnen kwamen we in de kinderkamer terecht. Na de lagere school kwam hij op gemeentehuizen te zitten en door het volgen van cursussen klom hij steeds hoger op en heeft jaren lang de positie van gemeentesecretaris in Zaandam mogen bekleden.

De begeerte om predikant te worden was hem al lang eigen. Doch van zijn bekering en roeping, die er naar zijn vaste overtuiging wezen moet, was hij voor zichzelf niet aanstonds voldoende overtuigd, om de grote stap naar het admissie-examen te doen. Toen na een eervol ontslag achter zijn positie in de maatschappij een punt werd gezet, is hij verder theologie gaan studeren aan de V.U. te Amsterdam. Hij heeft daar zijn kandidaatsexamen mogen doen, en meldde zich daarna te Apeldoorn. In de tweede ronde werd hij daar aangenomen en na een jaar beroepbaar gesteld in onze kerken. Uit de 7 beroepen die op hem uitgebracht werden, werd Meerkerk gekozen. Gods voorzienige leiding heeft hij in alle dingen duidelijk mogen opmerken.

Hij werd bevestigd met Ez. 3:17: "Mensenkind, Ik heb u tot een wachter gesteld over het huis Israëls; zo zult gij het woord uit Mijnen mond horen en hen van Mijnentwege waarschuwen".

De volgende dag deed hij intrede met 2 Kron. 20:12b: "Want in ons is geen kracht tegen deze zo grote menigte, die tegen ons komt, en wij weten niet wat wij doen zullen; maar onze ogen zijn op U". Echt een tekst, typerend voor onze broeder. Hij heeft veel gestudeerd, weet veel en heeft altijd hard gewerkt. Zijn stem is wel eens een handicap geweest, doch door spraaklessen is daar veel in verbeterd. 40 Jaren heeft hij met de gemeente Meerkerk lief en leed mogen delen. Vele malen is er een beroep op hem uitgebracht. Doch nimmer vond hij vrijmoedigheid om op een uitgebracht beroep in te gaan.

De wederwaardigheden van het leven zijn hem niet bespaard gebleven, mede gezien het feit dat hij in 1968 door een droevig ongeval zijn vrouw moest verliezen. Ernstige ziekten zijn ook in zijn leven voorgekomen. Donkere wolken hangen nog over zijn door de jaren heen uitgebreide familie. Daar er ook nu nog ernstige zieken zijn, gedachtig aan een kleinzoon en een schoonzoon. De kinderen wonen zo ongeveer over de gehele wereld verspreid.

Na zo het een en ander van zijn gemeentelijke arbeid te hebben verhaald, alsook van de arbeid op andere plaatsen door hem verricht, werden we ook toegelaten in de kamer van zijn persoonlijk geestelijk leven. Dat is van het ambt niet te scheiden al is het daarvan wel onderscheiden. Zijn persoonlijk leven heeft zich gekenmerkt door hoop en vrees. Twijfel en zekerheid. Droeve en ook blijde dagen zijn hem gegeven. Doch de

Heere liet, ondanks zijn afmakingen, niet varen de werken Zijner handen. Daarom mocht hij staan tot op deze dag.

Ook het kerkelijke leven heeft hem zorgen gegeven. Niet bij een ieder vindt het Woord gereede ingang. Bij de jeugd is vaak veel onverschilligheid, wat de toekomst donker kleurt. Doch ook hier zal de Heere er voor instaan dat Zijn koninkrijk zal blijven komen, totdat de laatste uitverkorene zal zijn toegebracht.

Aan het einde van zijn betoog kon hij niet anders doen dan roemen in de goedertierenheden des Heeren, waarom ten besluite gezongen werd Psalm 118:1

"Laat ieder des HEEREN goedheid loven enz".

Daarna kreeg Ds. v.d. Ent gelegenheid om, mede namens de vrienden van Bewaar het Pand, de jubilaris te feliciteren. Hij deed dit op de hem eigen wijze. Elke vogel zingt tenslotte weer zoals hij gebekt is.

Na de nodige felicitaties aan jubilaris, de kinderen en de gemeente, met de beste wensen voor de toekomst, wat zijn persoon en familie betreft, voornamelijk zijn dochter Corrie, die met haar vader samenwoont, werd gewezen op wat de dichter van Psalm 103 zegt (ber.): "Vergeet geen van Zijn weldadigheden, Vergeet ze niet, het is God, Die ze u bewees".

Vooral de woorden "God" en "u" werden er uitgehaald. God heeft niemand nodig. Nochtans wil hij "u", een mens gebruiken. Met weldaden overladen, terwijl die mens toch niets anders dan een misdadiger is. Het woord "misdadiger" wordt meestal niet gereserveerd voor een dominee. Het is meer toepasselijk op terroristen en meer van dat soort. Doch wie met God in aanraking komt, leert zichzelf er niet te goed voor achten, gelijk die dichter moest belijden "Ik Wil mijn "misdaan" die U tergen, Niet verbergen, Daar Gij alles ziet en weet".

Dit maakt juist Hem zo dierbaar die met de "misdadigers" is gerekend, met Wie voor "misdadigers" is afgerekend. Dit maakt het ambt juist zo dierbaar, om van Hem te getuigen, Die als een "misdadiger" is gestorven, opdat "misdadigers" het eeuwige leven zouden kunnen beërven. Er schiet dan maar één naam over, waarvan getuigd moet worden. Dat is de naam van Jezus! Wie door het geloof in de prediking, het oog op Hem geslagen mag hebben, ziet niemand meer dan Jezus alleen.

Ds. Blom werd toegewensd, zolang als het God behaagt deze 85 jarige broeder nog te doen leven, daarvan rijk te getuigen.

Als bewijs van waardering werd hem door het stichtingsbestuur van Bewaar het Pand een boekenkast aangeboden met een daarbij behorende bureaulamp. Het was echter alleen nog maar per foto aanwezig.

Ds. G. Blom dankte hartelijk voor de gesproken woorden, die van hechte vriendschap getuigden en voor het hem aangeboden cadeau.

Oud. Scherpenzeel liet nog zingen Psalm 134:1 en 3. Het laatste vers staande.

Hierna ging Ds. v.d. Ent voor in dankgebed, waarna de aanwezigen gelegenheid kregen om de jubilaris persoonlijk te feliciteren. Daarna kon in de zaal ter afsluiting een kopje koffie worden gedronken met de nodige toebehoren. Het was nog een ogenblik van gezellig intiem samenzijn. Het was al met al een goede avond.

Soli Deo Gloria

De verslaggever v. d. E.

Nogmaals: 5 december

Het was die dag veertig jaar geleden dat Meerkerk in mij een eigen herder en leraar kreeg en dat ik door Ds. P. de Groot in het ambt van dienaar des Woords bevestigd werd. Ik kwam toen in Meerkerk en sta er nog.

Ds. van der Ent schreef vier weken geleden mede namens de lezers van ons blad zeer waardevolle woorden, die ik eigenlijk niet verdiend heb, maar waarvoor ik toch hartelijk wil danken, omdat ik weet dat ze oprecht bedoeld zijn. Maar we willen ook van harte instemmen met wat bij de aanvang van de samenkomst op die dag gezongen werd, Psalm 115:1: Niet ons, o Heere....

Zelf had ik die dag in stilte willen laten voorbijgaan, maar ik ben gezwicht voor de aandrang van verschillende zijden om er aandacht aan te schenken. Nu de dag voorbij is wil ik erkennen dat het zo goed is geweest, ja dat de Heere het welgemaakt heeft, ook op de dag van gedenken zelf.

Er was geen bijzondere ruchtbaarheid aan de samenkomst gegeven. Er waren geen uitnodigingen verzonden en geen advertenties geplaatst. Wie kwam was welkom. En velen zijn gekomen, velen uit de gemeente en velen van elders, zelfs van zeer ver weg. Dat deed goed. Ook dat er kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen aanwezig waren, die mijn hele nageslacht vertegenwoordigden.

Ouderling W.C. Scherpenzeel opende de samenkomst. Hij liet zingen, las Psalm 71, ging voor in gebed en hield een hartelijke toespraak. Daarna kreeg ik zelf gelegenheid om wat te zeggen. Ik had alles tevoren op papier gezet. Dat las ik voor. Mijn uitgangspunt was Richteren 8:28b: En het land was stil veertig jaar in de dagen van Gideon. We zongen Psalm 118:1. Toen was het woord aan Ds. van der Ent. Hij hield mede namens alle vrienden en lezers van Bewaar het Pand een hartelijke toespraak en bood toen als blijk van waardering voor de arbeid als eindredacteur van ons blad gedurende 25 jaren een boekenkast en leeslamp aan, wat een grote verrassing was. Broeder Scherpenzeel bood namens de kerkeraad een reis naar mijn kinderen in Canada aan, eveneens een grote verrassing, en liet de aanwezigen staande toezingen Psalm 134:3. Ds. van der Ent sloot de samenkomst met dankgebed.

Velen maakten daarna van de gelegenheid gebruik om mij en mijn oudste dochter de hand te drukken. Er waren ook vertegenwoordigers van verschillende gemeenten bij, waar ik jarenlang arbeid als consulent verricht (heb), die me een enveloppe met inhoud overreikten. Van een kerkeeraad kreeg ik een bedrag voor de school van Dundas en Hamilton. Er was een broeder die ouderling is van de gemeente Pernis, die op 1 januari a.s. ophoudt te bestaan. De weinige leden die er nog zijn gaan over naar de gemeenten Barendrecht en Middelharnis. Hij kwam met een bedrag van f 1000,- uit de nalatenschap van die gemeente, waarvan f 500,- bestemd voor Bewaar het Pand en f 500,- voor de school van Dundas. Er waren ook anderen die me verrasten. Het werd een avond om nooit te vergeten.

De bezoekers hadden gelegenheid om in de vergaderzaal koffie of frisdrank te gebruiken. Toen de laatsten ons de hand hadden gereikt waren er al velen heengegaan. Sommigen hadden nog een verre reis voor de boeg.

We willen op deze wijze allen hartelijk bedanken die ter gelegenheid van ons jubileum hun belangstelling hebben getoond. Dan denken we niet alleen aan hen die in de samenkomst aanwezig waren, maar ook aan de vele anderen die me door een kaart of een brief of een telefoontje of op andere wijze blijk gaven van hun verbondenheid en medeleven. Zoiets doet goed in dagen van moeite en verdriet, maar ook in dagen waarin de Heere geeft te gedenken.

Toen ik in Meerkerk kwam had ik nooit kunnen denken dat dit mijn enige gemeente zou zijn. Hoewel ik hieraan wil toevoegen dat ik me er van het begin af aan thuis gevoeld heb. Na zoveel jaren kan ik nog zeggen: ik woon in het midden mijns volks. Ik ben er steeds weer in bevestigd dat de Heere mij deze plaats gegeven heeft om hier in het evangelie te arbeiden. Ik acht het een groot voorrecht dat de Heere mij geeft dat ik op mijn hoge leeftijd, nog geeft te arbeiden. Het is mijn hartelijke begeerte dat de Heere al de arbeid mocht zegenen tot Zijn eer en tot behoud van zondaren.

De Heere moge ons de weg wijzen die we hebben te gaan.

B.

N.B.

Dit artikeltje is niet bedoeld als een aanvulling van het mooie verslag van ds. Van der Ent, maar als een ontboezeming, die al in drukproef gereed was, toen ik het artikel van ds. Van der Ent onder de ogen kreeg.

B.

Nederlandse Geloofsbelijdenis 16.

Naar Gods beeld

We zijn toegekomen aan een lang artikel. Op zichzelf zegt dit niet alles voor de bespreking ervan. Het gaat echter tegelijk ook over meerdere zaken: de schepping van de mens, zijn val en zijn verdorvenheid. We kunnen het lezen in het opschrift boven dit artikel: "Van de schepping en de val des mensen en zijn onvermogen tot het ware goed". Ieder, die maar enigszins op de hoogte is van de ontwikkelingen in de moderne theologie, zal het direct toestemmen, dat elk van deze zaken in onze tijd een verdubbelde aandacht vraagt. Het belijden van zowel de schepping van de mens als van zijn val alsook van zijn verdorvenheid wordt vandaag wel zeer aangevochten. Op een breed front vindt het in artikel 14 beledene tegenspraak. Het lijkt me daarom beter om telkens apart over deze onderwerpen te schrijven. Voor deze keer dan over de schepping van de mens.

Wat is de mens? Vanwaar komt de mens? Het zijn vragen, die er in elke tijd zijn geweest. Zij komen in onze dagen met des te meer kracht op ons af. Velen hebben daar een antwoord op gegeven. De mens is geprezen in zijn mogelijkheden ten goede. We weten dat van het humanisme, dat uitbundig over de mens spreekt. Telkens wint het weer terrein. Anderzijds is de mens getekend in zijn mogelijkheden ten kwade. De mens is door en door slecht. Twee wereldoorlogen hebben dat immers wel laten zien! Die twee meningen over de mens, die we hier kort weergeven, lijken mijlenver van elkaar af te staan. Toch hebben ze met elkaar gemeen, dat ze allebei van de mens uitgaan.

Hoe anders spreekt onze belijdenis in artikel 14 dan de filosofen van alle tijden. Het stelt de mens niet voorop, maar God. "Wij geloven, dat God de mens geschapen heeft...". Het is een eenvoudig maar veelzeggend begin. Hier wordt beleden, wie de mens is en vanwaar hij komt. Het beheersende daarbij is het werk van God. Alleen God maakt het uit, wie de mens in zijn oorsprong is.

Dat betekent ook, dat we **alleen** vanuit het Woord van God kunnen weten, hoe het met de mens in zijn afkomst is. God heeft de mens geschapen en heeft dat geopenbaard in Zijn eigen Woord. Het geloof, dat ook hier aan het woord is, rust op het Woord Gods. In Zijn Goddelijk Woord heeft de Heere de schepping bekendgemaakt, ook van de mens. Hier spreken allereerst Genesis 1 en 2. Hier zijn veel gedeelten van de Heilige Schrift in het geding. Door **heél** de Godsopenbaring heen wordt immers van de **schepping van de mens** getuigd. De Heere Jezus Zelf spreekt ervan, Mattheus 9:4... "Die van den beginne de mens gemaakt heeft...". Dat Woord is waar. Dat Woord is betrouwbaar.

Wijsheid en goedheid

De schepping van de mens is een openbaring van Gods deugden. Hier vallen Gods wijsheid en goedheid bijzonder op. Op een aparte manier komt dit in Gods Woord uit. We kunnen dit in een kort bestek niet uitvoerig laten zien. Heel het scheppingswerk van de mens spreekt van Goddelijke wijsheid en Goddelijke goedheid, ook de plaats daarvan in het geheel. We noemen maar enkele elementen.

God schiep de mens het laatst. Hij was maar niet het sluitstuk, maar de "kroon" op Zijn schepping. Zo spreken wij er graag over en terecht. Er is een duidelijke voorbereiding in het scheppingswerk. Alles loopt uit op deze bijzondere scheppingsdaad Gods. Alles was al klaargemaakt voordat de mens gemaakt werd. Hij komt niet op een wereld, waar niets is en geen leven mogelijk zou zijn. Alles is aanwezig: licht, planten en bomen, vogels en vissen, de andere dieren.

Er is een bijzonder beraad van God, eer de mens geschapen wordt: Genesis 1:26 "laat Ons mensen maken naar Ons beeld, naar Onze gelijkenis...". Scherp wordt de grens getrokken tussen al het voorgaande scheppen van God, ook dat van de dieren. Het is een unieke daad Gods geweest waarin de Drieënige God werkzaam is geweest. Het gaat God om Zijn bijzonder schepsel. Het

wijst op de aparte plaats, die de mens zal innemen tot Gods eer.

We mogen tenslotte nog wijzen op de uitvoerige manier, waarop God de mens geschapen heeft. Genesis 2 laat ons dit zo overduidelijk zien. Het gaat daar niet over een andere schepping. De schepping van de mens wordt daar uitvoerig beschreven. God maakt de mens uit het stof der aarde. De mens is oorspronkelijk stof geweest. Het wijst op zijn geringheid. Ook op de band aan de door God geschapen aarde. Hij blies in zijn neusgaten de adem des levens. Zo werd hij tot een levende ziel. Terecht is in heel het aparte handelen van God bij de schepping van de mens een aanwijzing gezien van het voorrecht, dat de mens van God heeft ontvangen boven de dieren.

Hoe Gods wijsheid en goedheid uitkomen spreekt hier ook, als onze belijdenis het heeft over "gemaakt" en "geformeerd". Dat laatste woord laat toch wel apart Gods wijsheid zien. We lezen het: Genesis 2 in vers 7 en 8. De profeet Jesaja spreekt ook er meer dan éénmaal van. Formeren is een woord dat ook gebruikt wordt voor het doen van de pottenbakker in Israël. Hij boetseert het aardewerk. Het woord wijst op de bijzondere zorg en het bijzondere doel, waartoe God de mens geschapen heeft. Het gaat om Zijn verheerlijking, om het heil van de mens in het leven met God.

Goed, rechtvaardig en heilig

Eén element, waarin Gods wijsheid en goedheid blinkt, mogen we hier apart bezien namelijk Gods schepping van de mens naar Zijn beeld en gelijkenis. Bladzijden zouden over het beeld van God te vullen zijn. We maken slechts wat opmerkingen in aansluiting aan de eenvoudige taal van onze belijdenis.

Beeld en gelijkenis mogen hier niet van elkaar gescheiden worden. De verschillende uitdrukkingen met de voorzetsels ervoor, in het oorspronkelijk, hebben aanleiding gegeven tot allerlei onchristuurlijke gedachten. We lezen hier niets anders, dan dat de Heere wil zeggen, dat Hij schiep naar Zijn gelijkelijk beeld.

Onze belijdenis zegt hier, dat God de mens gemaakt en geformeerd heeft naar zijn beeld en gelijkenis "goed, rechtvaardig en heilig, kunnende met zijn wil in alles overeenkomen met de wil Gods". Hier wordt voorbijgegaan aan allerlei onderscheidingen ten aanzien van het beeld van God, die op zichzelf nuttig kunnen zijn en die we in de geloofsleer gewoon zijn te leren. De sobere manier van belijden spreekt aan. Wat hier gezegd wordt is in de lijn van Calvijn. Juist Calvijn heeft door de wijsheid hem gegeven eenvoudig naar Gods Woord van het beeld van God gesproken. Hij noemt het "de hoogste en onvergelijkelijke adel" die de mens bij de schepping ontvangen heeft. Door het beeld van God is hij geworden "een spiegel van Gods heerlijkheid". Ook zegt hij, dat wij het beeld "nergens beter uit leren kennen, dan uit de wederoprichting van de verdorven natuur". Wij zijn het beeld van God kwijtgeraakt door de zonde. Door de vernieuwing uit Christus worden verdorven zondaren hersteld, hervormd naar het beeld van God. Daar spreekt het Nieuwe Testament zo overduidelijk van. Uit Christus alleen is er herstel. Hij heeft het vlees en bloed van gevallen zondaren aangenomen om het beeld Gods te verklaren en weg te schenken. We lezen ervan in Colossenzen 3:10: "en aangedaan hebt de nieuwe mens, die vernieuwd wordt tot kennis naar het evenbeeld desgenen, Die hem geschapen heeft" en in Efeze 4:24: "en de nieuwe mens aandoen, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid". De apostel Paulus heeft het daar over de geestelijke vernieuwing maar trekt de lijn terug naar het beeld van God in het begin.

Niet nalaten kan ik hier door te geven uit de Institutie (hoofdstuk 15 van boek I): "Nu moeten we nagaan, wat Paulus voornamelijk verstaat onder deze vernieuwing. In de eerste plaats stelt hij de kennis, in de tweede plaats echter ware rechtvaardigheid en heiligheid, waaruit wij opmaken, dat het beeld Gods in den beginne in het licht des verstands, in de rechtschapenheid des harten en in de gezondheid van alle delen zichbaar is geweest als Gods beeld. Want ofschoon ik erken, dat het samenvattende uitdrukkingen zijn, kan toch dit

beginsel niet aangetast worden, dat wat in de vernieuwing van Gods beeld het voornaamste is ook in de schepping zelf bovenaan gestaan heeft".

Overeenkomen met de wil van God

Eén bepaalde uitdrukking in onze belijdenis zal om een nadere toelichting vragen voornamelijk wat hier staat aan het einde van de ene regel over de schepping van de mens: "kunnende met zijn wil in alles overeenkomen met de wil van God". We weten dat de mens door de zondeval geen vrije wil meer heeft ten goede. In hetzelfde artikel zal dit nader ontvouwd worden. Laten we echter bedenken dat dit onze schuld is, door onze afval van God. Krachtens schepping had de mens wel een wil om te kunnen willen wat God wil.

De mens was geroepen om in gehoorzaamheid aan Gods wil te leven. Het eeuwige leven was hem in het vooruitzicht gesteld. God had hem zo geschapen dat hij het goede kon kiezen: kunnende willen.

Het gaat er hier duidelijk om, hoe God de natuur van de mens geschapen heeft. Daarvan valt alleen maar te zeggen dat God het goed gedaan heeft. In dat licht alleen moeten we hier deze uitdrukking lezen. Dat is in de lijn van dit hele artikel dat goed spreekt van God! Hier passen geen redeneringen over Gods verborgen raad, over wat er gebeuren moest. Het gaat geheel om de goedheid Gods. Die de mens door Zijn schepping gericht heeft op Zijn eer en op het eeuwige leven.

Het raakt ons

Apart spreken over de schepping van de mens bergt een gevaar in zich. Uiteraard ligt dat niet aan het belijden maar aan ons. Het is namelijk niet zo ondenkbaar, dat we op een afstandelijke manier, enkel beschouwend, bezig zijn met de heerlijkheid van de ongevallen staat van de mens. We kunnen nog verder gaan: het ligt onze gevallen natuur wel om dat enkel te doen! En dan niet verstaan: ik ben er in begrepen.

Het valt hier op, dat net als in Zondag 3 vraag en antwoord van de Heidelbergse Catechismus gesproken wordt niet van Adam, maar van "de mens". Wij zijn begrepen in ons aller verbondshoofd Adam. Tussen de regels door spreekt hier het Verbond der werken. Gods wil heeft daarin op een bijzondere manier gestalte gekregen. Het belijden van de schepping des mensen raakt ons, u en mij.

Wie dat in waarheid belijdt, leert zichzelf kennen. Eén stuk van de zelfkennis is het wie ik geweest ben door Gods goede schepping. Het is niet te denken zonder de zelfkennis wie ik geworden door de diepe val. De Heilige Geest leidt in die zin terug naar het eerste paradijs, de staat der rechtheid. Hoe ontzettend is het: zó door de goedheid Gods geschapen te zijn naar Gods beeld en zo diep door eigen schuld gevallen te zijn!

We gaan het feest tegemoet van de komst van Christus in de kribbe van Bethlehem. Daar ligt hét beeld van God, Hij is verschenen voor beelddraggers, die Gods eer hebben aangerand. Hij gaat de wil van God volkomen volbrengen in het betalen voor nameloos diep gevallen zondaren. Hij herstelt verdorven zondaren, opdat zij het beeld van God uit Zijn verdienste weer zullen vertonen.

D. Slagboom.

Het doden gaat door

1.

In enkele artikelen willen wij toelichten in welk een ontzettende tijd wij leven. Het is schrikbarend te constateren hoe land en volk al verder verwijderd raken van de normen in Gods Woord gegeven. Hebben wij er last van? Gaan wij er gebukt onder? Of gaan we er al meer aan wennen? Leren we ermee leven en kijken we er niet meer van op? Schrikken berichten uit de krant, die ons laten lezen hoe erg het wel is, ons niet meer op? In het eerste artikel willen wij de gang van zaken rondom het doden van ongeboren leven vanuit actuele ontwikkelingen en gebeurtenissen bezien.

ABORTUS

1. Rede van de minister

Minister d'Ancona van welzijn, volksgezondheid en cultuur heeft een rede uitgesproken ter gelegenheid van de officiële opening van het

nieuwe pand van de abortuskliniek Stimezo in Eindhoven. Daarin heeft zij stelling genomen tegen de wijze van doen van anti-abortusdemonstranten. De minister maakt zich met haar staatssecretaris ernstig zorgen over de druk die uitgeoefend zou worden van de zijde van demonstranten die de wacht houden aan de ingang van een abortuskliniek. Dit demonstreren, dat een vrijheid van meningsuiting is, wordt door haar gezien als een inbreuk op het privéleven van anderen. De vrijheid van meningsuiting zou op een bedenkelijke wijze worden opgerekt. In deze mening staat de minister helaas niet alleen. Dat blijkt wel uit het onderstaande.

2. Straatverbod geëist

Er is al een abortuskliniek in Rotterdam naar de rechter gestapt om een straatverbod opgelegd te krijgen. Dan zouden tegenstanders van abortus zich niet meer in de omgeving van en bij de ingang van de kliniek mogen laten zien. De advocate van de kliniek stelt dat er vrouwen over hun toeren zijn geraakt door het optreden van tegenstanders van abortus. Men zou uren nodig gehad hebben om die vrouwen weer tot bedaren te brengen. Deze vrouwen zou psychische schade zijn toegebracht. Tegenstanders van abortus hebben geroepen: "Er worden hier baby's vermoord". Ook stonden zij met grote foto's van ongeboren kinderen voor de deur van de kliniek.

Tevens reikten zij folders uit.

3. Onze mening

Hoe moeten we hier tegenover staan? Sinds de jaren zeventig geldt dat het kabinet geen pro-abortus-activiteiten mag ontplooiën. Deze ongeschreven regel is door de minister geschonden. Openlijk heeft zij positie gekozen voor abortus en tegen de tegenstanders hiervan. Dit is een ontwikkeling ten kwade. Niet alleen is sinds 1984 de Wet afbreking zwangerschap van kracht, nu is er door een minister duidelijk positie gekozen voor het afbreken van zwangerschap. Verder valt op te merken dat de minister niet heeft te bepalen of de vrijheid van meningsuiting op bedenkelijke wijze wordt opgerekt door demonstranten bij een abortuskliniek. Dat dient de rechter te doen. Maar als het optreden van demonstranten nu als hinderlijk wordt ervaren? Is dan niet de tijd gekomen om zo'n optreden te verbieden? Is een straatverbod dan terecht? Als het hierover gaat dienen wij te bedenken dat er allerlei "hinderlijke" activiteiten van de milieu-organisatie "Greenpeace" worden toegelaten. Deze organisatie probeert op die manier te verhinderen dat er schade of nog meer schade wordt aangericht aan de planten, bomen en dieren. Men tekent protest aan tegen vervuiling van het milieu. Als er gedemonstreerd mag worden voor het leven van planten, bomen en dieren, zou het dan niet mogen voor het leven van mensen? Als "hinderlijke" milieu-acties niet verboden worden zou het dan wel verboden moeten worden dat mensen trachten anderen af te houden van het doden van ongeboren leven? Er wordt hier met twee maten gemeten. Het is een grondrecht in onze samenleving om godsdienst en levensovertuiging vrij te belijden en openbaar op straat uit te dragen. Er mag toch zeker wel gezegd worden wat er in werkelijkheid gebeurt in zo'n abortuskliniek? Versluisend taalgebruik is altijd heel gevaarlijk. Er wordt maar niet wat slijm weggenomen of iets wat nog geen menselijk wezen is. De werkelijkheid is dat er leven wordt gedood. Vanuit de eigen levensovertuiging wil men anderen daarvoor waarschuwen. Zolang demonstranten zich buiten de kliniek bevinden en dus geen schade aanrichten in de kliniek, valt er onzes inziens niets op aan te merken. Wat te zeggen van het argument dat vrouwen overstuurd geraakt zijn? Wat zou het groot zijn als er zouden zijn die niet alleen wat overstuurd zouden raken, maar werkelijk tot het inzicht zouden mogen komen dat het gebod Gods "Gij zult niet doodslaan" nageleefd dient te worden. Wat zou het een onbegrijpelijk groot wonder zijn indien er waarachtige bekering zou komen ook van dit grote kwaad. De Heere binde op het hart wat we lezen in Maleachi 4:4 :Gedenkt der wet van Mozes, Mijn knecht, die Ik hem bevolen heb op Horeb aan gans Israël, der inzettingen en rechten." De tien geboden gelden ook in onze tijd voor over-

heid en onderdanen. Daarvan is geen enkel gebod uitgesloten. Ook het gebod "Gij zult niet doodslaan" blijft gelden in onze tijd.

*Ds. A. van Heteren
Werkendam.*

Barendrecht

Ter gedachtenis aan mw. Van der Veer-van den Berg.

Bij wijze van uitzondering willen we melding maken van het heengaan in vrede van een vrouw die meer dan zestig jaar kosteres van de kerk te Barendrecht is geweest. In het gedenkboek dat enkele jaren geleden verscheen ter gelegenheid van het 90-jarig bestaan van de kerk te Barendrecht zijn verschillende foto's opgenomen waarop zij staat afgebeeld, o.a. op een foto van de eerste steenlegging van het nieuwe kerkgebouw. Daarbij wordt vermeld dat zij op 10 juni 1986 mocht gedenken dat zij zestig jaar dorpelwachter mocht zijn op de plaats door de Heere haar toegewezen. In verband met de kerkbouw moest haar woning worden afgebroken. Het was haar begeerte ook tijdens de bouw dicht bij de kerk te wonen. Dat was mogelijk omdat ze intrek kon nemen in de benedenverdieping van het aangrenzende verenigingsgebouw. Zo kon ze dagelijks de werkzaamheden gadeslaan. Dat tekent haar. Ze was aan de Heere, aan Zijn huis en inzettingen en aan Zijn volk verbonden. We hebben zelf haar verschillende keren ontmoet. Zij is enige dagen geleden de eeuwige rust ingegaan. Aan het kerkblad van Barendrecht zal daar wel aandacht aan worden besteed. We hebben dat nog niet in ons bezit en kunnen dat dus niet overnemen. Toch meenden we, daartoe opgewekt door een van de vroegere Barendrechtse predikanten, er de aandacht al op te moeten vestigen in dit nummer van Bewaar het Pand. Al is het in het kort.

We lazen in het Kerkblad van Slidrecht-centrum iets omtrent de begrafenis van haar, geschreven door ds. Tanis, die jarenlang in Barendrecht heeft gestaan en de overledene van nabij heeft gekend. Ds. Tanis schrijft het volgende:

"Zaterdagmiddag was ik betrokken bij de begrafenis van de oud-kosteres van Barendrecht. Een Godvrezende vrouw. Vanaf 1955 heb ik haar gekend. Laatst zei ze me nog: "de kerk is mijn tweede huis. Veel heb ik daar mogen doen. Ik heb onderwijs ontvangen". Tijdens het werken in de kerk, boog zij haar knieën in de kerk en dan bad zij. Bidden ook voor de gemeente, kerkeraar en predikant. In een vertrouwelijk gesprek zei ze mij dat. Veel meelevenheid werd ondervonden tijdens het verblijf in Barendrecht. Leed is haar niet bespaard gebleven. Zij is 51 jaar weduwe geweest. Maar de Heere heeft de weg geheiligd. Zo gaan geslachten heen. En dat doet wat, bijzonder wanneer oprechtheid en vroomheid spraken."

Let op de vrome en zie op de oprecht, want het einde van die man, vrouw vrede zijn.

B.

Uit "Galaten"

door Ds. C. den Boer

Hagar-Sinaï-Jeruzalem

Het is verbazingwekkend, dat Paulus zo tot op de bodem de Abrahamgeschiedenis peilt. En daarmee gaat hij dan ook door in de verzen 24 vv van Gal. 4. Hij trekt forse lijnen. Hij leest het historisch verhaal van Abraham, Sara en Hagar met de ogen van Christus. Hij komt tot conclusies die heel anders zijn dan die van het Jodendom van zijn dagen. Want wat ligt er nu meer voor de hand dan de gevolgtrekking: Alle Joden die van Abraham afstammen en ook Sara tot moeder hebben, zijn kinderen der belofte. En alle Arabieren bv. vallen daar helemaal buiten. Zij zijn van Hagar. Dus bastaarden. Slavinnen-kinderen. Wellicht hebben de Joodistische dwaalleraars van Galatië zich daarop ook wel beroepen en gezegd, dat heidenen derhalve tot het Jodendom moesten gaan behoren, alvorens ze bij het volk van God konden worden gerekend.

Paulus echter gaat een heel andere kant op. Hij draait het zelfs radicaal om. Hij trekt geestelijke

conclusies. Het schiftingsproces zet zich door. Hij zegt op de man af, dat het mogelijk is, dat iemand Abrahams zaad is en ook nog een Joodse moeder als Sara heeft en toch te typeren is als een slavin-kind. Wanneer zo iemand nl. slaafswettisch bezig is en niet uit de belofte leeft. In dat geval is een Jood geen haar anders dan een Arabier.

In de verzen 24-26 van Gal. 4 gebruikt Paulus daartoe een allegorie. Dat betekent, dat hij in Hagar (in dit geval) opeens een merkwaardige klank hoort en een daarachter schuilgaande betekenis uit de doeken doet, waardoor Jeruzalem met het haar typerende Jodendom plotseling op één hoop komt te liggen met Arabië. Luisteren we opnieuw naar Gal. 4. *Hetwelk dingen zijn, die andere beduiding hebben; want deze zijn de twee verbonden; het ene van de berg Sina, tot dienstbaarheid barend, hetwelk is Agar; want dit, namelijk Agar, is Sina, een berg in Arabië en komt overeen met Jeruzalem dat nu is en dienstbaar is met haar kinderen (vs. 24, 25).*

Twee verbonden oftewel: bedieningen. Paulus denkt aan het Oude Verbond dat een bediening des doods had, omdat de wet hier het toonaangevende was. En aan het Nieuwe Verbond dat een bediening des levens heeft, omdat daarin de belofte de boventoon voert. Zo schrijft hij ook over Oude en Nieuwe Testament in 2 Kor. 3. Twee verbonden. Het ene is van Sinaï. Wet en vloek voor elke wetsovertreder. Dat is alles. Slavernij in één woord. Gebruik er ook gerust maar het woord Hagar voor. Want inhoudelijk is dat hetzelfde. Sinaï-dienstbaarheid-Hagar. En Sinaï is een berg in Arabië. Dus dan zijn we buiten Israël. Dan zijn we bij Arabieren. En dat zijn inderdaad geen echte zonen van Abraham zoals de Joden. Ze hebben een andere moeder. "Ja", zegt Paulus, "Sinaï-dienstbaarheid-Hagar", maar dat is nu helaas ook het typerende van het Jeruzalem dat nu is, met haar kinderen. Hagar en het huidige Jeruzalem corresponderen met elkaar. Het mag duidelijk zijn, dat Paulus hier geen frontale aanval doet op de "oude stad" Jeruzalem. Als zou die maar het beste aan Arabieren uit te leveren zijn. Met geen woord zegt de apostel hier ook, dat er voor die oude stad geen beloften meer zijn. Hij geeft hier "slechts" een diskwalificatie van het Jeruzalem-nu, van de geestelijke armoede van het Jodendom van zijn dagen. Hij zegt, dat dat helemaal in het slop terecht is gekomen. Het zit vastgewerkt in het verbond der werken. Daarop mag dus geen sterveling zich oriënteren. Noch in Galatië noch elders in de wereld. Noch in de dagen van Paulus noch in onze dagen. Het Jeruzalem dat nu is, is met haar kinderen gehuld in het slavenkleed.

Maar er is een ander Jeruzalem. En wil "de oude stad" van het volk der Joden weer echt dat Jeruzalem worden, dan moet het zich niet langer oriënteren op Sinaï-Hagar. Het moet zich, vreemd gezegd, niet zo Arabisch aanstellen. Het zal zich moeten oriënteren op haar moeder. Op de vrije. Op de echte vrijheid die in Christus Jezus is. Het zal, hoewel lijfelijk van Abraham en Sara afstammend, ook geestelijk een moeder moeten hebben. Jeruzalem-boven. *Maar Jeruzalem dat boven is, dat is vrij, hetwelk is ons aller moeder (vs. 26).* Daarmee bedoelt Paulus niet een Jeruzalem dat slechts boven wolken en sterren te vinden is. Hij heeft het hier over de gemeente van God "die in de hemelse genade zijn oorsprong heeft" (J. Calvijn). Wie is uw moeder? Beslissende vraag. Mag uw antwoord zijn: "Ik kom uit het Jeruzalem-boven? Ik mag behoren tot die gemeente van God die geboren is uit de Geest. Die van boven is en Die mij heeft vrijgemaakt? Wie dat mag zeggen, draagt de naam van Sions kinderen. Hij is inwoner van Jeruzalem, zoals door God bedoeld. Met al "de beminden om der vaderen wil".

O, als "de oude stad" nu eens zo herboren zou worden? Zouden dan al de beloften van God voor die Godgewijde plaats weer niet nieuw leven worden ingeblazen?

Men spreekt van u zeer herelijke dingen,

O schone stad van Israels Opperheer.

(Ps. 87:2a ber.).

Want er is geschreven (vs. 27a). Weer doet

Paulus een beroep op de Schrift en dan nu op het oud profetisch Woord van Jesaja die zulk een heerlijke heilstijd voor Sion zag aanbreken na de bange jaren van ballingschap in Babel waarin Jeruzalem een verlaten stad was geweest, verlaten van kinderen. Jesaja ziet een blijde heilstijd aanbreken over dat Sion. Hij ziet een Sion dat uitbreekt in een rijk kindertal. Een Jeruzalem-boven. Een Jeruzalem dat herboren is uit de beloften van God. Dat staat Jesaja voor de geest. En zo brengt Paulus die oude profetie ter sprake. Want er is geschreven: *Wees vrolijk, gij onvruchtbare die niet baart, breek uit en roep, gij die geen barenood hebt, want de kinderen der eenzame zijn veel meer dan dergene die de man heeft (vs. 27).* Sara wint het van Hagar. De onvruchtbare, de kinderloze, de eenzame. Het beloftekind, door het Godswonder geboren, wint het van het slavin-kind, uit vlees geboren.

Werp de dienstmaagd uit....

En dan tenslotte maakt de apostel de toepassing. Nadat hij de Schrift tot op de bodem heeft gepeild. Wie is uw moeder? Dat is een goede vraag. Voor elke Jood. Voor de Galatan. Voor u en voor mij.

Maar wij, broeders, zijn kinderen der belofte, als Izaäk was (vs. 28).

Ziet u wel, dat Paulus met het badwater niet het kind wegwerpt? Hij herinnert zichzelf en de Galatan aan hun oorsprong. Aan hun geboorte op Izaäks wijze. Zij zijn Joden en ze zijn door het wonder van de belofte, door de Geest van God, door het geloof in Christus Jezus herboren.

"En dan daarbij gebleven", zegt Paulus. Dat pand moet bewaard worden. Tegen alle aanvechtingen in. Tegen alle verleidingen van dwaalleraars in. Want zij die uit de belofte geboren zijn, hebben het lang niet altijd breed. Kijk maar weer naar Izaäk. Hij heeft al heel jong de spot van zijn broertje Ismaël en diens moeder moeten verdragen. Die twee konden uiteindelijk ook geen goede maatjes blijven. Ze pasten niet bij elkaar. Het was voor Abraham daarom kiezen of delen. Hij moest Hagar wegsturen. Want vlees en Geest kunnen niet onder één dak en in één mensenhart samenwonen. De wereld spot met de kerk. En spot is een even venijnig wapen als vervolging met het zwaard.

Doch gelijkerwijs toen, die naar het vlees geboren was, vervolgde degene die naar de Geest (geboren was), alsook nu, maar wat zegt de Schrift? Werp de dienstmaagd uit en haar zoon; want de zoon der dienstmaagd zal geenszins erven met de zoon der vrije (vss. 29,30). Het schiftingsproces zet zich door.

Ook hierin, dat zij die uit de Geest, van boven geboren zijn, en dus de kinderen der belofte in de hoek komen te zitten waar de slagen vallen. Rekenen we daar vooral op. Want de wereld, goddeloos of vroom, kan het niet hebben, dat er mensen op de aardbodem rondlopen, die roepen: "God is mijn Helper". De wereld wenst hardlopers, bezige bijen, werkezels.... en verklaart alle anderen voor kwezens. Reken daarop. Maar weet u wat u doen moet? Er radicaal afscheid van nemen. Die geest van het vlees, van de dienstbaarheid, van het slaven en draven, van de zelfverlossing moet u bannen. De deur uit ermee. En mensen die u in dat dwangbuis willen persen, moet u vaarwel zeggen. Geen compromissen sluiten. Niet delen in hun lot. Niet denken: "Zij trekken misschien wel aan het langste eind". Want dat is gewoon niet zo.

De erfenis, ja daarover heeft Paulus het onophoudelijk, is voor de vrije kinderen van God. Laat u niets wijsmaken. *Zo dan, broeders, wij zijn niet kinderen der dienstmaagd, maar der vrije (vs. 31).* Net als in vers 28: broeders. Paulus schrijft niet even af. Hij doet een beroep op hun afkomst. Wie is uw moeder? Wie was dat ook weer? Sara. Het Jeruzalem dat boven is. De Geest van Christus die uit de belofte doet leven. En dan bent u toch even gelukkig! Even? Met het beloftewoord van God staat een mens sterk. Voor eeuwig.

W' ontkwamen haast des vogelvangers net,

De loze strik, tot ons verderf gezet;

De strik brak los en wij zijn vrij geraakt.

De Heer is ons tot hulp op ons gebed;

Die God die aard' en hemel heeft gemaakt.

(Ps. 124:4 ber.).

Dit is het einde van de bijbelstudie over Galatan 4:24-31. We namen dit gedeelte over uit het boek "Galaten" van Ds. Den Boer, waarin bijbelstudies over deze brief van Paulus zijn opgenomen. Daaruit kunnen we zien hoe indringend Ds. Den Boer ingaat op wat Paulus schrijft. Het boek is uitgegeven door Kok Voorhoeve te Kampen en kost f 29,50.

B.

Kerstzangavond

D.V. 22 december zal in de Chr. Geref. kerk Sliedrecht-Centrum een Kerstzangavond worden gehouden.

Medewerkende koren zijn het Groot- en het Kinderkoor "Sursum Corda". Beiden o.l.v. H.C. de Gelder. Organist is W. van Heteren.

Ds. M.C. Tanis zal de meditatie verzorgen.

Naast koorzang is er veel ruimte gelaten voor samen- zang. Komt u ook luisteren en meezingen. Aanvang 19.30 uur. De kerk is open om 19.00 uur. Van deze avond wordt een M.C. gemaakt, te bestellen bij N. Brandwijk, tel. 01840-17900. Deze kost f 15,-.

Jaarvergadering GLOV 1990

Datum : D.V. vrijdag 28 december 1990

Vergaderplaats : nieuwe aula van de A.V.O.-afdeling van de SG. "De Driestar", Ronsseweg 552, Gouda

Spreker : De Weleerwaarde Heer Ds. J. Koppelaar uit Kinderdijk

Onderwerp : Begeleiden en belijden

Ontvangst : 9.30 - gratis koffie

Aanvang : 10.00 uur precies.

UITNODIGING

Nu het jaar 1990 zich naar een einde spoedt, komt ook onze jaarvergadering weer in zicht. Een vergadering, waarop steeds weer een hartelijke verbondenheid aan elkaar gevoeld mag worden. We staan immers, in welke soort of afdeling van het onderwijs ook, voor dezelfde zaak: de toerusting van een opgroeiend geslacht voor de tijd, maar bovenal voor een nimmer eindigende eeuwigheid. Dat betekent een grote verantwoordelijkheid voor ons als onderwijsgeevenden. Noodzakelijk is het dan ook dat we zelf toegerust worden door middel van het onderwijs uit Gods Woord en door de toepassende werking van Gods Geest. Moge dan op de komende jaarvergadering ook een verbondenheid gevoeld worden aan dat Woord, dat wijs kan maken tot zaligheid.

We hopen weer velen te mogen ontmoeten in Gouda, zowel jongeren als ouderen. Deze keer zal in het bijzonder aandacht gevraagd worden voor de steeds noodzakelijker wordende leerlingenbegeleiding. In een land waarin de secularisatie hand over hand toeneemt en de problemen, ook in onze gezinnen, steeds meer naar voren komen, kunnen en mogen we als opvoeders ons hieraan niet onttrekken. Ds. J. Koppelaar hoopt het onderwerp voor ons in te leiden. Hij zal ingaan op de vraag wat de uitwerking is van gezins- en persoonlijke problemen bij jongeren. Heeft Gods Woord ons iets te leren over het onderkennen van deze problematiek? Ook zal de leider trachten te behandelen de vraag wat wij daarmee als leerkrachten doen: zelf gaan begeleiden of bewust deze opdracht overlaten aan kerk en/of andere hulpverlenende instanties?

Het bestuur wil u hierbij van harte opwekken deze dag met ons mee te maken in De Driestar. Bij leven en welzijn hopen we elkaar daar te ontmoeten op vrijdag 28 december. Hartelijk welkom!

Nieuw zendingsterrein

In Oost-Botswana ligt in een uitgestrekt woestijngebied het dorp D'kar, waar een begin is van een christelijke kerk. De bevolking van dit gebied, de bosjesmannen, is arm, weinig ontwikkeld en in eigen land verwaarloosd en veracht. Een heel ge-

ring percentage van deze mensen is met het Evangelie in aanraking gebracht.

Uit D'kar is een- en andermaal aan onze kerken om assistentie in het zendingswerk gevraagd. Als Deputaten voor de Buitenlandse Zending van de Chr. Ger. Kerken in Nederland hebben wij besloten, aan deze roepstem gehoor te geven. Wij hebben daarbij de aanwijzingen van onze Generale Synode 1989 gevolgd, alsook ernstig de aanbevelingen laten meewegen die de kerken in het Zendingsjaar hebben ingediend.

De nood van dit volk, de wegen waarlangs onze aandacht erop is gevestigd, en het duidelijke, dringende en rechtstreekse beroep op onze Zending hebben Deputaten tot hun eenstemmig besluit gebracht.

Zij vragen het gebed van de kerken voor het vinden van bekwame en toegewijde werkers die hier toe kunnen worden uitgezonden.

De Zendingsdeputaten.

Boekaankondiging

Bij uitgeverij Den Hertog B.V. te Houten zijn kort geleden twee boeken verschenen, waarop we even de bijzondere aandacht willen vestigen.

Het ene boek is een herdruk van het bekende werk van *Thomas Boston*, getiteld *De viervoudige staat*. De prijs daarvan is f 55,-. Dit is dus een boek van Boston zelf.

Het andere is geschreven door L.J. van Valen en heet *Thomas Boston, een visser der mensen*. Het boek telt 229 bladzijden en gaat over deze bekende godgeleerde. Het kost f 34,50.

Wij hopen later op beide boeken terug te komen, maar willen er nu al het oog op vestigen, omdat de prijs voor beide boeken samen tot en met 31 december 1990 belangrijk lager in prijs zijn, namelijk f 79,50.

Boston is onder ons bekend en we kunnen ons voorstellen dat er lezers van ons blad zijn, die graag beide boeken in hun bezit zouden willen hebben of er een ander mee zouden willen verrassen. Laten zij dan van de gelegenheid om de boeken tegen een lagere prijs te kopen gebruik maken. Het gaat om goede lectuur en de boeken zijn nog ouderwets degelijk, dat wil zeggen gebonden, uitgegeven.

B.

Boekbespreking

De kracht van hunne kracht, Bijbels dagboek 1991

Uitgeverij De Vuurbaak - Barneveld

Dit dagboek verschijnt al vele jaren. Het bevat voor elke dag een meditatie. De meditatie is van maand tot maand van een andere hand. Er wordt niet van de Staten Vertaling gebruik gemaakt. De schrijfwijze van de naam Heere is niet als bij ons. Er worden Schriftgedeelten om te lezen en psalmen en gezangen om te zingen opgegeven. De schrijvers zijn in het algemeen onder ons niet zo bekend, zoals de predikanten H.J. Nijenhuis te Dalfsen, D.W.L. Krol te Aduard enz. De meditatie over november zijn door prof. dr. Deddens te Biervliet geschreven.

We hebben verschillende meditatie gelezen. Ze spreken in het algemeen wel aan en zo gezien zouden we er onze instemming mee kunnen betuigen. Maar het valt steeds weer op, dat de lezers heel anders worden aangesproken dan wij dat doen. Voor ons begint de boodschap van het evangelie met: bekeert u... en: tenzij iemand wederomgeboren wordt..., maar het lijkt wel of gedacht wordt dat de lezers van deze meditatie dit station al gepasseerd zijn. Als voorbeeld nemen we een stukje over uit de meditatie van 27 januari, die gaat over Hebr. 4:25a. De meditatie begint als volgt:

"Wanneer wij eens voor altijd door het zoenoffer van Christus geheiligd zijn, dan zijn alle veranderingen om tot God te komen weggenomen. Zelfs de zonden die we nog dagelijks doen, kunnen ons de vrijmoedigheid hiertoe niet ontnemen, want Christus' offer is toereikend voor dagelijkse vergeving, staat er in vers 17. Maar dan moeten we de weg tot God uiteraard ook gaan. De Israëlieten mochten vroeger niet eens het aardse heiligdom binnengaan; wij mogen zelfs het he-

melse heiligdom betreden.

Maar laten we dat dan ook doen! En wel samen, als geheiligde kinderen van God. Dat betekent dat we zeker niet onze eigen bijeenkomst laten voor wat die is. Hiermee wordt allereerst bedoeld op de zondagse erediensten, zoals we die op deze zondag ook weer hebben. Daar ontmoeten we immers onze God in Jezus Christus door Zijn Geest en Woord. Daar staan we voor het heilig aangezicht van de HERE en geven wij Hem de eer die Hem toekomt".

Het boekje ziet er goed verzorgd uit. Het kost f 15,90.

B.

Galaten door Ds. C. den Boer.

Uitgeverij: Kok Voorhoeve, Kampen.

Deze uitgave kwam tot stand in samenwerking met de Evangelische Omroep en de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk.

Ds. Den Boer schrijft in zijn *Ten geleide* o.a. het volgende:

"Met vreugde introduceer ik bij de lezer de verschijning in druk van de Bijbelstudies over Paulus' brief aan de Galaten. Deze Bijbelstudies zijn de weergaven van een aantal inleidingen die ik voor de microfoon van de Evangelische Omroep mocht houden, gedurende het eerste halfjaar van het jaar 1990. Maar ze zijn ook meer dan dat. Er is nl. aan het voorgedragene een groot aantal voetnoten toegevoegd, waarmee de gebruiker van dit boekwerk zijn winst moge doen. Mede daardoor krijgt de verklaring van de brief aan de Galaten, in deze uitgave geboden, zijn fundering en verdieping. In de voetnoten worden achtergronden belicht, die in de Bijbelstudies zelf moeilijk ter sprake konden komen. Men vindt ook het studiemateriaal vermeld, dat door mij bij de voorbereiding is gebruikt (...)"

"De apostel Petrus schrijft in zijn tweede zendbrief, dat "onze geliefde broeder Paulus geschreven heeft naar de wijsheid die hem gegeven is" en dat "sommige dingen in zijn brieven zwaar zijn om te verstaan" (2 Petr. 3:15v.). Dat oordeel geldt zeker ook van de brief van Paulus aan de Galaten. De Bijbelonderzoeker voelt zich hier gedurig als een bergbeklimmer die de top van de Zwitserse Eiger wil bereiken. Gaandeweg worden de moeilijkheden groter. Maar ook worden de uitzichten steeds geweldig.

Er zijn bij mijn tocht door deze brief van Paulus dagen geweest, waarin ik slechts enkele kleine stapjes vorderde. Het ging langs klippen en afgronden. Maar het was tenslotte allemaal de moeite waard. Het uitzicht werd steeds groter. Wie, om nogmaals met Petrus te spreken, "de Schriften niet tot zijn eigen verderf wil verdraaien" komt boven op de top te staan. De top van het "sola gratia" en van het "sola fide" dat in de commentaren van Luther en Calvijn op de brief aan de Galaten zo'n geweldige weerklink vond".

In 19 Bijbelstudies heeft Ds. Den Boer de gehele brief aan de Galaten behandeld. Hij heeft het gedaan op een eenvoudige, begrijpelijke en toch ook indringende wijze. Aan het einde van elke studie komen gespreksvragen, die tot nader onderzoek dringen.

We kunnen veel goeds van deze studies zeggen. Om onze lezers er een indruk van te geven hoe Ds. Den Boer de Schriftgedeelten behandelt namen we nu of later een gedeelte over uit de 14e studie, getiteld: Wees vrolijk, gij onvruchtbare. Het gaat daarin over Galaten 4:21-31.

Het boek telt 230 bladzijden en kost f 29,50.

B.

Johan Arndt door drs. K. Exalto Willem de Zwijgerstichting - Apeldoorn

Deze brochure telt 44 bladzijden. Daarin kunnen we veel van Arndt te weten komen. Na een inleiding komen er de volgende hoofdstukken: 1. Arndt's levensloop, 2. Arndt's Ware Christendom, 3. Arndt's invloed.

Arndt werd geboren op 27 december 1555 en stierf op 11 mei 1621. Hij werd predikant en heeft veel invloed uitgeoefend door een van zijn werken, namelijk het boek getiteld *Wahre Christen-*

tum. Drs. Exalto wil in deze brochure laten zien hoe in het land van Luther nog maar ruim een halve eeuw na zijn dood, Luthers erfenis, waarin ook gereformeerden participeren, is verwerkt, of ook niet is verwerkt. Een leerzame geschiedenis, volgens drs. Exalto en we willen ons daarbij aansluiten. Het is de schrijver van de brochure gelukt ons in het kort een juist beeld te geven van Arndt. Hij kan in het voornaamste werk van Arndt goede dingen signaleren, maar moet het werk Ware Christendom toch ook aan veel kritiek onderwerpen. Zijn eindoordeel is beslist afkeurend. Arndt werd wel een Adelaar genoemd en Luther een Zwaan. Aan het slot zegt drs. Exalto: "Luther heeft het 'lager' moeten zoeken en mogen vinden, bij de Kribbe en bij het Kruis. Een Zwaan vliegt zo hoog niet. Niet in ons opklimmen, maar in Christus' neerdalen ligt de ware vrede en vereniging met God. Immanuel, God met ons. *Sola gratia*".

De prijs van de brochure is f. 8,60. Donateurs, minimum donatie f. 12,50 per jaar, ontvangen jaarlijks 2 brochures. Een lijst van nog aanwezige boeken is verkrijgbaar bij de stichting, postbus 10049, 7301 AA Apeldoorn, giro 352347.

B.

Te koop:

1. een fraai kado: cassettekoffer, doorzichtig deksel met 42 cassettes met kerkdiensten (door u zelf op te geven pred.), f 300,- portvrij;
2. vijftal cassettes voor f 40,- portvrij (Chr. Ger., Ger. Gem., Herv. (Ger.), Oud Ger., Vrij Oud Ger.);
3. drietal cassettes voor f 25,- portvrij;
4. banden met 8 (of meer) kerkdiensten (sn. 4.75) à f 15,- (18 cm. spoel, geen nieuwe banden, wel goed).

N.B. Het is ook mogelijk banden met preken (sn. 4.75) te huren.
Inlichtingen: tel. 01134-2455.

Vakantie op Texel

Gezelligheid, rust, activiteit, ontspanning...
U vindt het allemaal op "De Verrassing".
Bel ons nu en reserveer een bungalow of stacaravan, voor uw vakantie in eigen sfeer.

Inlichtingen: 02220-18391

vakantiecentrum
De Verrassing
Oosterend, Texel

VERDER GEZOND?

Tegen praktisch iedere kwaal is kruid gewassen.
O.a. bronchitis, bedwateren, bloedsuiker, eczeem, blaas en urine, dikke darm, galsteen, wisselzaken, slapeloosheid, suiker, reumatiek, zenuwen enz.

Kuur voor een maand f. 15,- incl. verz.kosten.

DROGISTERIJ SIKKING

Barrevoetstraat 5 - 2011 WL Haarlem
Telefoon 023 - 312882, b.g.g. 023 - 324606

"PSALMEN" gedrukt in EXTRA GROTE LETTER!

Speciaal voor slechtzienden heeft de GBS het "Boek der Psalmen" in een extra grote letter laten drukken. Ook de berijmde Psalmen (van 1773) zijn in grote-letterdruk verkrijgbaar.

BOEK DER PSALMEN

in de Statenvertaling, 19,5 x 30 cm

f 29,75

Psalmboek berijming 1773, 18,5 x 28 cm

f 45,00

Te bestellen bij de boekhandel of rechtstreeks (zonder postzegel) bij

GBS

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING

ANTWOORDNUMMER 18 3300 WB DORDRECHT